

Draaiboek: Een speelfilm maken met kinderen

Levi Austin, Westerschool Wildervank 2012

Inhoud:	blz
Voorwoord	3
Introductie	4
Het script	6
Acteurs	9
Koor	10
Decor	10
Filmen	11
Achtergrond geluiden en muziek	13
Tot slot	14
Bijlage 1: opdrachten voor leren filmen	15
Bijlage 2: een storyboard	20
Bijlage 3: handleiding Audicity (van basisschool de Hooiberg)	
Bijlage 4: handleiding monteren met Windows live movie maker	
Bijlage 5: handleiding monteren met Windows live movie maker (van: Jij hoort er niet bij. Een digitaal verhaal)	

Voorwoord

Dit draaiboek is ontstaan doordat de Westerschool voor een dilemma stond. De laatste jaren waren er steeds twee groepen 8 (ongeveer 50 leerlingen). Dat was al veel voor een musical, er moesten altijd rollen bijgeschreven worden en het podium en de artiestenruimte waren eigenlijk al te klein. Voor het eerst waren er dit jaar drie groepen 8. Dat zijn 77 leerlingen. Het was al snel duidelijk dat er een andere oplossing gezocht moest worden zoals bijvoorbeeld 2 of zelfs 3 musicals. Echter het zalencentrum ging ook nog dicht dus was de school ook de oefenruimte kwijt. Het idee ontstond om met de leerlingen een speelfilm te gaan maken. Dat is op zich niet nieuw, je kunt iemand inhuren en in twee dagen maak je dan een film met elkaar. Wat wel nieuw is (althans voor ons) is om niet alleen het spelen in een film te benadrukken maar het hele proces wat er bij komt kijken om een film te maken. We hebben daarvoor een subsidie aangevraagd bij de Provincie Groningen voor cultuureducatie.

De leerlingen mochten zich inschrijven voor een bepaald onderdeel:

Acteren, Zingen, Decorbouw, geluid en muziek, filmen en monteren van de 'making of' en het bedenken, filmen en monteren van de videoclips bij de liedjes.

Het script wat we gekozen hebben is op basis van de musical van War Child: Voor KIDS gaat de zon op.

Dit draaiboek is geschreven omdat het niet altijd mogelijk zal zijn om kunstenaars in te schakelen. En onze ervaringen van dit project kunnen er bij helpen om met kinderen zelf een speelfilm te maken.

Vast staat dat het maken van een speelfilm een enorme uitdaging is voor zowel leerlingen als leerkrachten waarbij leerlingen veel leren, niet alleen op gebied van kunst en media maar ook met betrekking tot overstijgende vaardigheden zoals samenwerken, oplossingen zoeken, geduld hebben en samen voor iets gaan. Ze hebben flexibel moeten zijn en hebben een leerproces doorgemaakt waarvan ze rijper en rijker zijn geworden.

Introductie

Het maken van een speelfilm is een complex gebeuren maar wel ongelooflijk leuk. De leerlingen vinden het geweldig. Het sluit ook goed aan bij hun belevingswereld. Het biedt ook veel mogelijkheden om de leerlingen te leren dat nieuwe media niet alleen bestaat uit sociale media en spelletjes maar dat je creatief en kunstzinnig bezig kunt zijn waarbij nieuwe media een middel is. Naast het leren omgaan met nieuwe media komen allerlei andere vaardigheden aan bod. Er moet veel overlegd worden, de leerlingen moeten samenwerken en afhankelijk van het onderwerp of thema waarover de film gaat biedt het mogelijkheden voor vakoverstijgende leermomenten.

Het proces dat de leerlingen doorlopen bij het maken van een speelfilm sluit goed aan bij onderwijskundige aspecten van actie leren, constructivisme en talentenkracht. Hierna zal ik dat verder toelichten.

Actief leren

Actief leren betekent dat de leerlingen actief en betrokken leren waarbij de docent faciliteert en stimuleert. (Simons, Van der Linden & Duffy, 2000). Niet alleen het eindresultaat is van belang maar ook het leerproces. Er is sprake van een uitdagende leeromgeving en van variatie in werkvormen (Simons et. al., 2000).

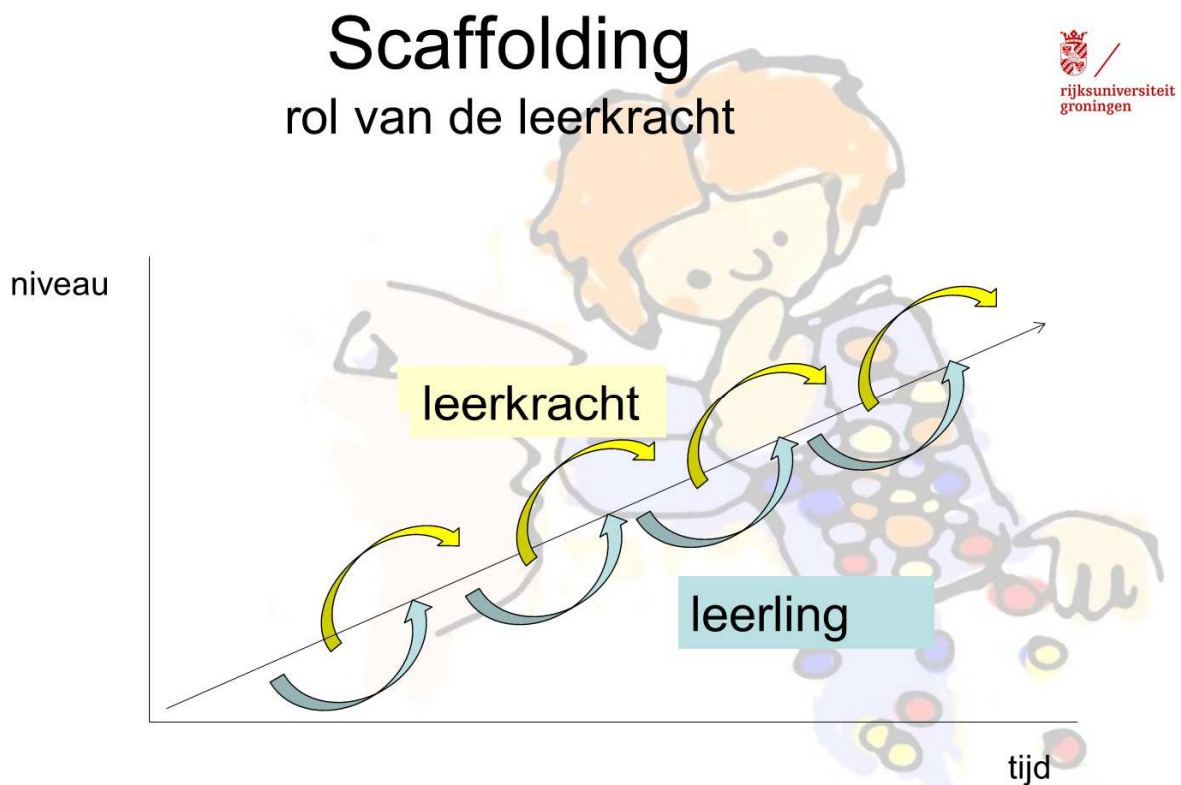
Constructivisme

Leren is een activiteit in de context, de gehele leeromgeving staat centraal. Kennis ontstaat in de context waarin het relevant is. Daarom moet er geleerd worden in een realistische setting en moet de taak relevant zijn voor de leer- en leefsituatie van de lerende. Daarnaast vindt het leren plaats in een sociaal historische context, waardoor sociaal-culturele processen een grote impact hebben op het leren (Duffy en Cunningham, 1996). De leerkracht zorgt voor een complexe, authentieke en realistische leeromgeving dat de lerende uitdaagt om problemen te herkennen en op te lossen (Driscoll, 2005).

Talentenkracht

Talentenkracht gaat ervan uit dat elk kind talentvol is. In tegenstelling tot vroegere definities gaat talentenkracht ervan uit dat talent van kinderen zich ontwikkelt door een samenspel van kind, volwassene en omgeving waarin het kind optimaal gestimuleerd wordt om talentvol gedrag te laten zien. Van Dijk, Van Geert en Steenbeek (2010) vergelijken talent met de vruchten die geoogst worden in een tuin. Niet alleen een vruchtbare bodem is belangrijk maar ook zaaien, regelmatig besproeien, bij snoeien en onkruid wieden zijn belangrijk om een tuin tot volle ontwikkeling te laten komen. Maar niet alleen kinderen zijn talentvol. Hetzelfde principe geldt voor leerkrachten. Door de leerkracht als talentvol te benaderen zal ook zijn/haar talent zich verder ontwikkelen. Verder is er bij talentontwikkeling een opwaartse spiraal (scaffolding) te zien in de interactie en de talentontwikkeling van de leerkracht en de leerling zoals wordt weergegeven in figuur 1 (Wetzels, Steenbeek & Fraiquin, 2012).

Zowel voor de leerkrachten als de leerlingen zijn de authentieke situatie, het actieve proces en de uitdaging tot talentontwikkeling stimulans om het leerproces te bevorderen en talent te ontwikkelen.

Figuur 1: De opwaartse spiraal van talentontwikkeling

Bij het maken van een speelfilm komen verschillende aspecten aan de orde. In de volgende hoofdstukken gaan we in op deze onderdelen.

Het script

Voor een speelfilm met kinderen heb je verschillende opties voor het script.

- Verzin zelf (met de leerlingen) een verhaal, dit is het meeste werk maar wel helemaal van de leerlingen.
- Kies een leuk boek en schrijf met de leerlingen het script naar aanleiding van het verhaal.
- Kies een toneelstuk of musical voor kinderen en bouw dit om naar een speelfilm. Bij het gebruiken van een musical moet je er wel rekening mee houden dat het een musical blijft. Het verhaal wordt steeds afgewisseld met liedjes en een musical bevat doorgaans veel tekst.

Je zult het script eerst moeten analyseren. Vaak worden verschillende scenes gespeeld in hetzelfde decor maar niet na elkaar. Als je een overzicht maakt van de verschillende scenes en het decor waarin ze gespeeld worden dan kun je een plan maken.

Het mooie van een speelfilm is dat de scenes niet achter elkaar hoeven worden opgenomen. Je kunt scenes opnemen in elke willekeurige volgorde.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de speelfilm die naar aanleiding van de musical “Voor KIDS gaat de zon op” werd gemaakt.

	scene	locatie	attributen	acteurs	geluiden
1	het spelletje	computerlokaal	game-control papieren computers soldeerbout dure veiligheidsspeld lichtflits	Jante, Naddi,Bakel, Moks, Vos , Dele, Kerre	kogels door de lucht.vastrakende computer een enorme knal. een spektakel aan licht en geluid
2	de pixel wereld	haveloze stad		Jante, Bakel, Moks, Vos, Naddi, Dele en Kerre	
		haveloze stad	kist	legertje rode pixelsoldaten	gesuis, ontploffing. gesuis,

					kanongebulder ontploffingen, lawaaï, geschiet
		haveloze stad	zijn kleren zien er heel anders uit	Abaswa	
3	door de woestijn	woestijn			ik hoor die herrie niet meer
4	Kwezel en Draadrak	haveloze stad	een cape, een donkerzwarte cape	Kwezel en Draadrak	
5	terug in het klaslokaal	computerlokaal	ontplofte” computer twee draadjes		toeters en bellen, knallen en lawaaï, lichteffecten
6	in het stadje level 10	mooie stad	stenen, nieuwe stad.schitterende gebouwen, glanzend wit. zwembaden palmenbomen. veiligheidsspeld	Jante, Bakel, Moks, Vos, Naddi, Dele en Kerre, Theanthe, Abaswa, Radini, Bossier, Stollen Quidien, Tris	
7	juf Liselore en meester Kamps in de woestijn	woestijn	hoge hakken fluitje.	juf, meester, rode pixelgeneraal, blauwe pixelgeneraal	
8	Kwezel en Draadrak	woestijn	een cape, een donkerzwarte cape		
9	in het stadje level 10		put veiligheidsspelden		
10	juffrouw Liselore en meester Kamps zijn gevangen	in een soort van hol			
11	ondertussen in level 10	mooie stad	kanonschoten		
12	kwezel pikt het niet	mooie stad	aantal draden	hij begint behoorlijk te roken, smeulende resten	

		mooie stad	ijzerdraad soldeerbout	dan is er een vonkenregen	
13	het klaslokaal	computerlokaal			

In de volgende tabel zie je een overzicht dat naar aanleiding van de analyse is gemaakt. De scènes zijn samengevoegd naar aanleiding van de locaties. Zo begint en eindigt het verhaal in het computerlokaal en zijn er twee scènes tussendoor die ook in het computerlokaal plaatsvinden. Deze vier scènes zijn gepland op één draaidag. Ook kun je zien dat de laatste scènes het eerst zijn opgenomen. Dit omdat het decor eerst een haveloze stad is en later een mooie stad. Het is makkelijker om eerst een mooie stad te bouwen en deze daarna haveloos te maken dan andersom.

scene	datum Filmopname	locatie	bijzonderheden
6,9,11,12	23 en 24 april	Decor, mooie stad	
1,5,10,13	11 mei	Computerlokaal	Als het een zonnige dag is zouden we ook 3,7 en 8 kunnen filmen
3,7,8	25 mei	Woestijn (locatie)	Zie 11 mei
2,4,	8 juni	Decor , haveloze stad	

Het maken van een dergelijk schema is ontzettend belangrijk voor het verloop van het proces. Niet alleen het decor moet klaar zijn maar ook moeten de acteurs de teksten kennen van de scènes en de attributen moeten klaar en verzameld zijn.

Acteurs

Je hebt als leerkracht een goed beeld van je leerlingen. Bij acteren kan een geheel andere kant van een leerling naar voren komen. Je zult dan ook vaak verrast zijn. Als leerkracht denk je misschien dat een bepaalde leerling goed kan acteren omdat hij of zij altijd op de voorgrond is of juist niet omdat de leerling stil en verlegen is.

Bij acteren kan dit totaal andersom zijn daarom is het goed om altijd vooraf audities te houden. Laat de leerlingen aangeven welke rol hun leuk lijkt en geef ze daarna een stukje van de tekst. Het liefst een stukje waarin er wisseling van emoties plaatsvindt of waarin het karakter duidelijk naar voren komt. Je kunt ervoor kiezen om de audities alleen voor de leerkracht te doen maar je kunt er ook voor kiezen om de verschillende audities voor een bepaalde rol in de klas te laten doen waarna de klas beslist welke leerling het beste geschikt is voor een bepaalde rol.

Vertel de leerlingen vooraf wat de consequenties van het acteur-schap zijn. Het lijkt in de eerste instantie alleen maar rooskleurig maar als acteur moet je vaak veel tekst uit je hoofd leren, je moet rekening houden met lange wachttijden en je moet een bepaalde scene soms vaak overdoen.

Een van de belangrijkste tips is dat het heel belangrijk is voor de acteurs dat ze weten waarom ze iets zeggen. Waar komt dat vandaan, waarom vind diegene dat. Dat ze zich echt bewust zijn van hun personage. Niet dat ze de tekst op kunnen zeggen maar dat ze weten waarom het gezegd wordt.

Het is voor de leerlingen vaak lastig om zich te beseffen waar in het verhaal ze nu zijn. Zeker omdat het niet altijd chronologisch wordt opgenomen. Daarom is het belangrijk om aan het begin van een repetitie of filmdag even te laten bezinken in welk stuk van het verhaal ze zich nu bevinden.

Koor

Het maakt een groot verschil of je vindt dat alle leerlingen meezingen of dat je leerlingen laat kiezen voor het koor. Wij hadden 14 leerlingen die ervoor kozen om te zingen waardoor ze gemotiveerd waren. Het is belangrijk dat leerlingen de tekst en de liedjes mee naar huis krijgen zodat je kan concentreren op de toon het ritme en het tempo en niet veel tijd kwijt bent met het leren van de tekst.

Soms blijken liedjes net iets te hoog of te laag voor de leerlingen als je instrumentale versies hebt. Het is dan handig om iemand te zoeken die dat kan omzetten. Zo hebben wij het lied "De speeltuin" van Marco Borsato een kleine terts hoger laten zetten.

Voor de precieze instudering is een keyboard nodig, zodat je alle warrige noten langs kunt gaan, op eigen tempo.

Het is een pré om de liedjes onder te verdelen in allerlei stukjes solo: Dit is goed voor de durf en ontwikkeling van kinderen.

Probeer om de liedjes op te laten nemen in een studio. Bij ons was dat een groot succes; een hele goeie ervaring voor de kinderen.

Decor

Het decor vormt een belangrijk onderdeel van de film. Het hoeft echter niet levensecht te zijn. Je kunt ook een achtergrond laten schilderen door kinderen om een beeld te geven van de omgeving.

Het gebruik van attributen bevordert de sfeer. Ga je bijvoorbeeld een woestijn scene opnemen op een lokaal strandje maak dan attributen die bij een woestijn passen. Bijvoorbeeld door een cactus te maken van dunne lange ballonnen en papier-maché.

Wij hadden zowel scenes op locatie als in een decor. Achteraf vonden wij de scenes op locatie het meest effectief en sfeervol.

Filmen

Hoe er gefilmd wordt is erg belangrijk om tot een geslaagd eindresultaat te komen. Hierna volgen een aantal aanwijzingen.

Geef de leerlingen eerst oefeningen in verschillende manieren van filmen. Korte opdrachtjes (bijlage 1) bespreek deze daarna met de leerlingen.

Laat daarna zien wat het verschil is tussen doorlopend filmen en het filmen in korte geplande momenten (bijlage 2)

Film scenes een aantal keren vanaf verschillende invalshoeken zodat je veel materiaal hebt voor de montage. Bij bijvoorbeeld een dialoog film je de hele dialoog waarbij de ene spreker in beeld is daarna waarbij de andere spreker in beeld is en vervolgens waarbij beide sprekers in beeld zijn. Neem ook altijd gesproken tekst ook bij vlakbij de spreker op ook al gebruik je beelden van verder weg. Zo heb je in ieder geval goed geluid wat je later weer kan monteren onder de tekst.

Bekijk films vooraf eens met een andere blik; met die van een regisseur. Tel eens hoelang de opnames zijn. Je komt er al gauw achter dat er weinig stukjes zijn die langer duren dan een paar seconden. Zelfs wanneer bijvoorbeeld een telefoongesprek langer duurt, wisselt het beeld om de paar seconden. Let ook eens op details. Deze zijn ontzettend belangrijk. De personages zijn bijna nooit centraal in beeld. Vaak zie je alleen gedeeltes van iemand. Let dan ook op de invalshoek: als je zelf filmt, film je meestal van recht voor maar vaak wordt er gefilmd vanuit hele andere standpunten, van onder of juist van bovenaf.

Inzoomen

Probeer zo weinig mogelijk in te zoomen, de kwaliteit wordt daardoor minder. Loop liever rustig in de richting of neem het beeld twee keer op, verder af en dichterbij.

Probeer zo weinig mogelijk te bewegen met de camera, gebruik het liefst een statief. Kan dit niet dan kun je beter twee keer filmen vanuit een ander gezichtspunt dan dat je beweegt met de camera.

Monteren

Het grootste gevaar bij het monteren is dat je het gefilmde materiaal niet terug kan vinden. Belangrijk is om na elke opname steeds de filmpjes te sorteren. Weggooien wat je niet nodig hebt en opslaan onder een duidelijke naam in een map met ook een duidelijke naam. Gebruik korte stukjes. Gebruik steeds stukjes van ongeveer 10 seconden. Dat wil niet zeggen dat je maar 10 seconden moet filmen. In de eerder genoemde dialoog neem je de dialoog in het geheel drie keer op. Bij de montage kun je dan korte stukjes gebruiken waarbij in de dialoog dan weer de ene spreker dan de andere en af en toe een beeld van beide sprekers getoond wordt.

Als je overgangen gebruikt zorg dan dat ze niet overheersen. Soms is er geen overgang nodig. Probeer waar het wel nodig is om een passende overgang te kiezen en niet teveel verschillende soorten in een film.

Monteren software

Kinderen kunnen al heel snel zelf monteren. Laat zien hoe het werkt en maak eventueel een stappenplan.

In dit project was gekozen om te werken met Windows live movie maker. We hadden de nieuwste computers daarvoor gebruikt met Windows 7. We liepen er heel erg tegen aan dat het soms lang duurde voordat je een filmpje kon bewerken. Het inladen van de filmpjes werkte haast niet. Zelfs niet als we lokaal inlogden en niet op het netwerk. Reden om te zoeken naar een alternatief. Toch hebben we ervoor gekozen om het stappenplan voor Windows Movie Maker bij te voegen (bijlage 4). Dit omdat je als school vaak een licentie hebt voor Microsoft en de leerlingen het programma ook vaak thuis hebben.

Achtergrond geluiden en muziek

Hoewel we het ons vaak niet realiseren zijn de geluiden en de muziek erg belangrijk in een film. Ze hoeven ook niet direct aanwezig te zijn bij de opname maar kunnen later ingevoegd worden.

Veel geluiden kun je opnemen door gebruik te maken van huis tuin en keukenspullen. De leerlingen hebben eerst in het script gekeken naar de geluiden die genoemd werden. In ons geval waren dat een computer die crasht, geweer en kanonschoten enz. Ze zijn door de school heen gegaan met een videocamera (je kunt daar namelijk ook alleen het geluid van gebruiken) en hebben allerlei geluiden opgenomen zoals het stuiten van een basketbal, het vallen van een leerling, het tegen elkaar slaan van bestek enz. Met een audioprogramma kun je de geluiden veranderen. (hoger, lager, sneller enz). Ook kun je de geluiden herhalen en mixen.

Bij bepaalde scènes hebben de leerlingen passende muziek uitgezocht. Als een acteur verteld hoe prachtig het ergens anders is kun je een dromerig muziekje eronder zetten. Bij een spannend moment hoort weer een heel ander soort muziek. En bij de woestijn scènes paste Oosterse muziek.

Er is gratis software beschikbaar zoals: Audacity waarvoor ook tutorials te vinden zijn. Basisschool de Hooiberg heeft een prachtige handleiding hiervoor gemaakt (bijlage 3). Leerlingen met een interesse voor geluid leren dit heel snel. Ze kunnen het binnen de kortste keren aan de leerkracht uitleggen dus maak je er niet druk om als je het zelf lastig vindt.

Tot slot

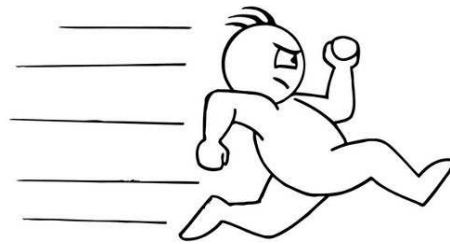
Heb je toch het idee dat je dit niet zelf met je klas kan doen dan zijn er verschillende opties. Je kunt proberen om een subsidie aan te vragen voor bijvoorbeeld cultuur of een ander fonds, je kunt dan in ieder geval een regisseur inschakelen. Ook zijn er diverse MBO en HBO opleidingen die stageplekken zoeken. Wij hebben ook gemerkt dat er ouders zijn die ervaring hebben met filmen en monteren en dat er mensen in de omgeving van de school zijn die film als hobby hebben en graag willen helpen. Vaak is er een filmclub in de buurt die je zou kunnen benaderen.

Wij hopen dat deze handleiding een bijdrage heeft kunnen leveren en we wensen je veel plezier met het maken van de film. Wij hebben het in ieder geval heel leuk en leerzaam gevonden.

Bijlage 1

Opdrachten voor het leren filmen.

Je kunt onderstaande kaartjes printen en eventueel lamineren. Na een uitleg over de werking van de camera's kunnen de leerlingen er zelfstandig mee aan de slag.

Film een rennend persoon.

Ren zelf mee.

Probeer het beeld zo stabiel mogelijk te krijgen

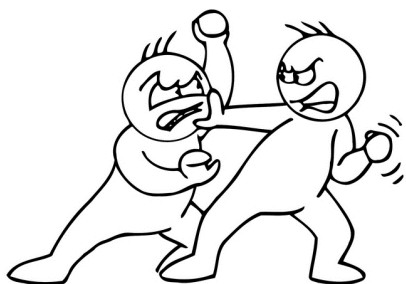
**Film een persoon die ergens
vanaf springt van onderen**

Film dansende voeten

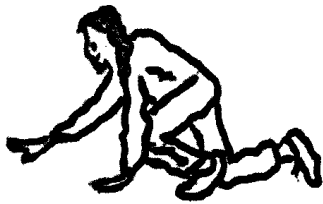
Film een spannende achtervolging

Film een (nep) gevecht

Film een rennend persoon maar blijf zelf op je plek staan

Film een sluipend persoon

**Film het hoofd van iemand van dichtbij
Terwijl je er omheen loopt**

Ha ha ha!
Ha ha !!!
Ha ha !!!

Film een lachende mond

**Film ogen van dichtbij begin eerst verder af
en kom dan steeds dichterbij**

Bijlage 2

Het storyboard

Het storyboard is een verzameling uitgetekende shots van scènes uit een filmscript zoals de regisseur ze voor ogen heeft. Ze zijn bedoeld om de acteurs en de crew te helpen een beeld te krijgen van hoe de scène eruit moet komen te zien.

VIDEO STORYBOARD		Name:		
		Project:		
		Sheet #:		
Long		Shot #	Location	Time :
Medium				
Close				
Long		Location	Time :	
Medium				
Close				

Sommige storyboards zijn niet per se voorzien van alle uiteindelijke details, maar geven enkel een globaal idee van het script. Een andere vorm van het storyboard geeft juist in detail alles weer.

Een storyboard bestaat doorgaans niet alleen uit tekeningen, maar ook uit geschreven informatie zoals de personages, het perspectief van de camera en een korte beschrijving en de duur van elk shot.

Niet dat het perse nodig is om voor elke scene een storyboard te maken maar een introductie les maakt de leerlingen bewust van het feit dat je vooraf moet bedenken wat je wil filmen en van welk standpunt.

Les:

Zorg dat je een camera hebt en dat je de gemaakte filmpjes aan de klas kunt laten zien.

Kies een leerling en zeg dat hij achter een deur of kast moet gaan staan.

Terwijl je filmt geef je hem of haar opdrachten, bijvoorbeeld: kom achter de kast vandaan, nu loop je door de klas naar achteren en daar ga je op een stoel zitten.

Bekijk het filmpje met de leerlingen, misschien komen ze zelf al met ideeën hoe het anders zou kunnen/moeten.

Doe hetzelfde nu nog een keer maar vertel dat je het in stukjes gaat opnemen. Je vertelt vooraf wat de leerling moet doen en waar hij/zij moet stoppen.

Bijvoorbeeld:

Als ik straks actie zeg kom je achter de kast vandaan en je loopt naar de eerste tafel. Dan neem je dat op. Camera loopt... Actie.

Als ik straks actie zeg loop je door de klas naar achteren. Je filmt nu zelf vanuit een andere hoek. Camera loopt... Actie

Als ik straks actie zeg loop je naar de stoel en ga je erop zitten. Je filmt nu zelf van boven (bijvoorbeeld door op een tafel te gaan staan.

Camera loopt....Actie

Nu bekijk je het filmpje weer met de leerlingen. Zelfs met zo'n kort filmpje is het al interessanter en rustiger om naar te kijken.

Daarna leg je uit wat een storyboard is en dat het de rol van een regisseur is om het overzicht te houden van de film.

Laat de leerlingen nu zelf een storyboard maken voor een filmpje van een gebeurtenis in de klas van 20 seconden. Ze maken eerst een storyboard en voeren het dan uit.

Bekijk met de klas de filmpjes en bespreek wat goed was, waar het nog te onrustig was enz.

Veel plezier!